

ուերկու տեսակ միայն Նիգղայի մէջ կրգտնուին իրենց մասնաւոր յատկու-
թիւններովը : Իսկ գայլախաղ գար-
ձաճներուն մէջ քառասուն ութ տե-
սակը, կրսէ, հիմակուան ապրող ման-
րաճախներուն նման են, որ ծովերու
կամ անոյշ ջրերու մէջ կրգտնուին :

Ուստի հին ու նոր մանրաճախնե-
րուն տեսակը ինչուան հիմա հազար
հինգ հարիւրէն աւելի է . և շատ
քննութիւններէն ետքը հաստատուե-
ցաւ թէ ամէն կլիմայ իրեն յատուկ
մանրաճախներ ունի՝ հասարակ կեն-
դանեաց պէս . քի անոնք որ ցրտային
գօտիներու մէջ կրքնակին՝ չեն կրնար
դիմանալ տաք երկիրներու մէջ . նմա-
նապէս տաք երկրի մանրաճախները
չեն կրնար ապրիլ պաղ կողմերը :

Եւ հրենապերկ շատ զննութիւններէն
ետքը աս հետեւանքներն հանեց .

Ա . Թիւ մանրաճախներուն գործա-
րանքները պարզ չեն :

Բ . Մանրաճախները իրենց գործա-
րանացնայելով՝ գլխաւոր երկու կարգ
կրբաժնուին :

Գ . Բնակութիւնին հասարակ կեն-
դանեաց պէս զանազան կլիմաներու
համեմատ է :

Դ . Իրենց բազմութենէն շատ ան-
գամ բնակած ջրին գոյնը կրփոխեն ,
ու ջրին փոսփորականութի կուտան :

Ե . Թիւերնին խիստ շատ է , այն-
չափ որ անհատնում միլիոնաւորներ
մէկտեղ գալով՝ երկրիս վրայ հողի
կարգ մը ձևացուցած են :

Զ . Խիստ բազմածին են , անանկ
որ անոնցմէ միայն մէկ հատը երկու
ժամու մէջ ուրիշ միլիոնաւոր կենդա-
նիներ կրծնանի իրեն նման :

Է . Կերենայ թէ աս կենդանիները
ամենեւին չեն քնանար :

Ը . Կրգտնուիննաւ հասարակ կեն-
դանեաց մարմնոյն մէջ (ինչպէս որ
վերը ըսինք) :

Թ . Բոնցմէ շատը այնչափ թեթե-
ւեն , որ շատ անգամ հովի զարնուած
քէն օդը կելեն :

Ժ . Կերենայ թէ աս կենդանիներ

րէն շատը իրենց ձևը կրփոխուեն :

ԺԱ . Իրենց պզտիկութեւնը նայե-
լով՝ ութերնին շատ է :

ԺԲ . Կողակն գործարանք ու-
նին :

ԺԳ . Կրտաքին ձևերնին իրարմէ
տարբեր է . բայց անկէ՝ ոմանք պա-
տենաւոր են , ոմանք ոստրէի ձևով ,
ոմանք խղունջի ձևով , ոմանք եղջիւ-
րաձև ոլորած , ոմանք ոսպնաձև՝ որ
դրամաձև կամ դրամաքար ալ կը-
սուին , ոմանք կլորակ , գլանաձև ,
օձակերպ , գլխաւոր , անգլուխ , շար-
ժուն , անշարժ , և այլն :

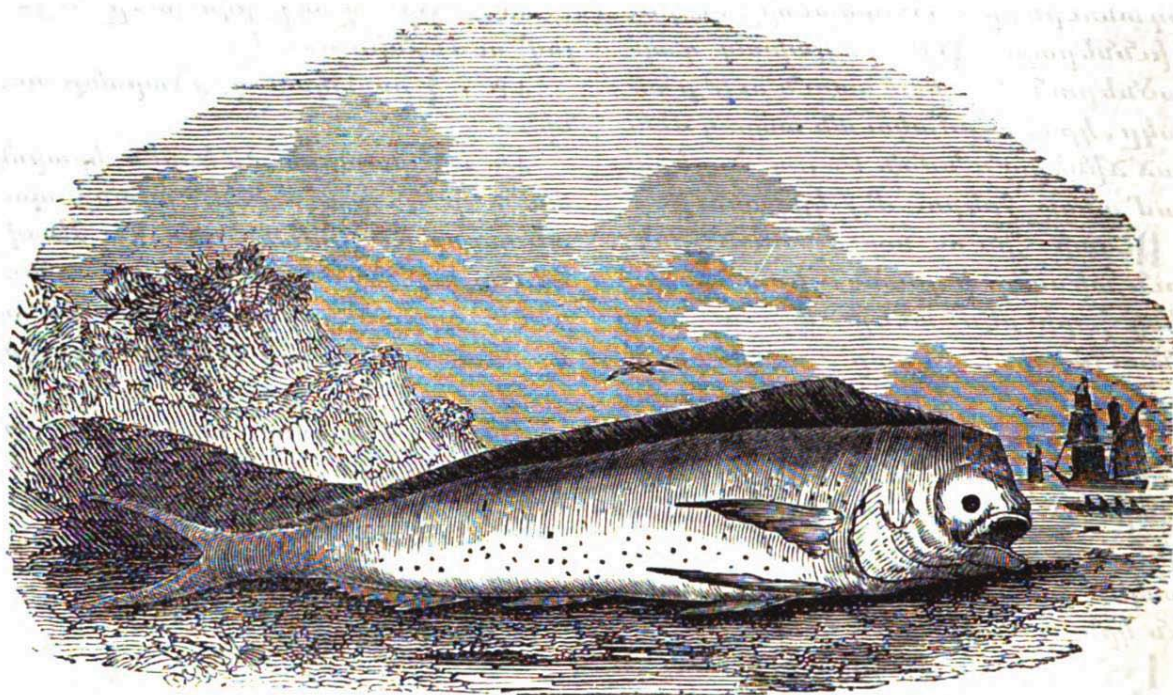
ՂՎԻՆ :

Վէտ վէտ խաղան կոհակք յուզեալ ցօղաբար .
Նոքա գարձեալ սուղին գարձեալ գան ի վեր .
Իբր ի խնջոյս կայթս հարկանեն գեղապար ,
Զկրբալըն ջուր պոլեն ուրգամբք ընդ այեր :

ՈՎԻԻՈՍ

ՆՈՎԱՅԻՆ խոշոր կենդանեաց մէջ
մարդուս ամէնէն առաջ ճանչցուածը
դլփինը՝ կերենայ , որովհետեւ ամէն
ծովերու մէջ ու ամէն ծովեզերք կը-
գտնուի : Բնապատումները աս ձու-
կը կենդանածիններուն կարգը սեպեր
են , ու կէտի տեսակ է կրսեն . վասն
զի անոր պէս ալ գլխուն վրայ ծակ
մը ունի որ կերակրին հեա կըլլած
ջուրը կերթայ քթին ներսի կողմը
պարկի մը մէջ կրթողվի , և ու-
ղած ատենը ան ծակէն դուրս կը-
ցատքեցնէ : ՂՎԻՆը խիստ շուտ
ու խիստ աղէկ կրլողայ , և շատ ան-
գամ ջրին երեսէն ինչուան հեռու
տեղ կըցատքէ : Սովորաբար ծովեզեր-
քէն հեռու կըպտըտի , բայց սաստիկ
մրրիկ ու ալէկոծութիւն եղած ատեն

Ինչպէս մենք նմանապէս եւրոպացիք աս ձը-
կան անունը յունական բառով Delphinus, Delfino,
Dauphin կըսեն . իսկ տաճկերէն Եփուս գուշու
կըսուի՝ որ Յովնանու ձուկ կընշանակէ , որովհետեւ
դլփինն ալ կէտի տեսակ մըն է . բայց ոմանք ԳՕ
ԴՈՒՂԱՆԸ ալ կըսեն :

Ղլփին :

շատը մէկ եղած դէպ 'ի ցաւմաք ալ կուգան, մանր ձկներու ետեւէ կիյնան ու կըլափշտակեն :

Ղլփինին գլուխը մեծ և ըղեղը շատ ըլլալուն համար, ումանք կարծեցին թէ խելացի կենդանի մըն է, ու անոր համար մարդկանց դիւրաւ կընտանենայ, և նաւերուն հետ մէկտեղ կըլազէ մինակ կամ խումբով : Եւ բանս իրաւցընէ զարմանալի ու խիստ զուարճալի տեսարան է, որ շատ անգամ ինչուան օրերով ճամբայ դլփինները նաւուն ետեւէն առջեւէն ու քովերէն ցատքելով ցատքըտելով կըլողան, ու նաւորդներուն մեծ մխիթաւորանք կըլլան : Բայց պատճառը անչէ թէ ասոնք մարդու պէս խելացի են, մարդամօտի են, և այլն, հապաորովհետեւ շատ մանր ձկներ կան որ խումբով նաւերուն ետեւէն կըլազեն, ու նաւէն թափթըփած կերակուրներով փշրանքներով ցօղուքներով կապրին, դլփինները աս ձկներուն ետեւէն կիյնան, ու ան խեղճերը ետեւէ ետեւ կըկըլեն :

Ղլփինին էգը մէկ ձագ մը միայն կըբերէ . քիչ կըպատահի որ երկու բերէ . բանի որ ձագը պզտիկ է, մայրը քովընտի պառկած կաթ կուտայ անոր : Եղալու ատեն շատ անգամ արուն՝ էգը և ձագերը՝ մէկտեղ կըպտըտին . թէ որ դիպուածով իրենցմէ մէկուն վտանգ մը հանդիպի, ամէն կերպով կըջանան ձեռքերնէն եկած օգնութիւնը անոր ընելու : Եւ լեկոծութեան մօտ ատեն դլփինները մասնաւոր կերպով շփոթութե մէջ կիյնան : Արսէն թէ դլփինին լեզուն խիստ համով է, բայց միսը կարծր ու դժուարամարս, և եղը բաւական առատ ու յարգի է . իսկ իրեն մարմնոյն երկայնութիւնը 8էն ինչուան 10 ոտք է :

Յունաց հին բանաստեղծներուն ու առասպելներուն մէջ խիստ շատ կըլիջուի դլփինը : Հոմերոս կըսէ թէ Ոդիսէս իր վահանին վրայ դլփին մը նկարեր էր, վասն զի իր Տելեմաք որդին դլփինի մը ձեռքով ազատեր է եղեր ալեկոծութենէ : Հին արձաններուն կամ պատկերներուն մէջ

դրիինը՝ հետն ալ երեքժանին, նշան է վաճառականութեան ու ծովային տէրութեան: Երբեմն ալ ծովու հանգարտութիւնը կրնանակէ. վասն զի դրիինը հանգարտ ատեն աւելի կերենայ ծովուն երեսը:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տղոյ լեզու ելած ատենը ինչ հոգ ընելու է անոնց վրայ:

Ինչպէս որ ամէն արեւելիք կարծեն թէ տղաք իրենք իրենցմէ ինչպէս որ պէտք է լեզու կելեն. ուստի ոչ միայն չեն օգնէր ան խեղճերուն, հապա նաև անոնց պակասաւոր հընչմունքները և ծուռումուռ բառերը շտկելու ու շիտակ խօսիլ սորվեցնելու տեղ, իրենք անոր ծուռ խօսքերը կը սորվին ու տղուն պէս ծուռումուռ կը հնչեն: Եւսպիսի անհոգ դաստիարակութեան պտուղը ան կը լայ որ շատ անգամ տղուն լեզուն ինչուան ետքը պակասաւոր կը մնայ. կամ թէ հնչմունքը պակասաւոր ալ չըլլայնէ՝ խօսակցութիւնը խառնափրնդոր բան մը կը լայ, կամ կը կնուծնէրով լեցուն, կամ կը կտուր, կամ կը կտալով, կամ կակազելով, կամ տափակ տափակ զուրցուածքով, կամ բոլորովին քթէն, կամ բերնէ թափուք ու կը մկրմալով, կամ կանչուրուտելով ու մտիկ ընողին գլուխը ցաւցընելով, կամ թէ մարած ձայնով ու մտիկ ընողին հոգին հանելով. որ մէկը ըսեմ: Եւսով կիմացուի թէ որչափ հարկաւոր է անհոգ չըլլալ աս բանիս, ու տղան լեզու ելել սկսածին պէս՝ ծուռ հնչած խօսքերը շտկելով զուրցել իրեն, չգիտցած բառերուն ալ հարկաւորները սորվեցնել, և ընդհանրապէս տղուն հետ կամ տղուն առջևը միշտ յստակ, ծանր, որոշ ու

չափաւոր ձայնով խօսիլ որ ինքն ալ նոյնպէս սորվի: Իրաւ է որ առջի բերան շատ տղաք ուն լա կը հնչեն, ըէն լէ, ժէն ղէ, շան սա, խէն հէ, ճէն ծէ, չան ցա և այլն. բայց աս պակասութեան պատճառը իրենց լեզուին փափկութիւնն ըլլալով, ամենեւին փնաս չտար. միայն՝ թէ որ ինչուան չորրորդ ու հինգերորդ տարին ալ նոյնպէս մնայ, պէտք է շտկել:

Եւս ինքնական կը թուենէն ետքը՝ տեսականին ձեռք զարնելու է, որ է բուն հարկաւոր կը թուեն. քի սորվեցնել տղուն թէ ինչ պիտի խօսի, ու ինչ կերպով: Եւսք ուզել յիշել ոմանց ըրածը, որ ամէն բանէ առաջ անմեղ տղոցը յիշոցք ընել կամ թէ անհոգ հաղեր կանչել կը սորվեցնեն. վասն զի մեր խօսքը տղոց բնութիւնը աւելի ուղղութեան չէ, հապա շտկել ու կը թել փափաքողներուն: Եւսք ասոնք պիտի նային որ տղան լեզու ելածին պէս, հօրը մօրը եղբարցը և քոյրերուն անունը տալ սկսածին պէս, Եւստուծոյ սուրբ անունն ալ սորվեցնեն իրեն. ետքը Յանան հօրը և երեսնին խաչակնքելը. ետքը հայր Բեր, Ողջիւն՝ առաւօտ իրիկուն հետը ըսել, ու քանի որ մէկքանի խօսք աւելի սորվի՝ իրեն սիրած բանը կամ խաղալիքը տալ իրեն որ աւելի յորդորուի: Եւսք ետքը քրիստոնէական վարդապետութեան գըլխաւոր և սկզբնական հարցմունքները ընել տղուն՝ օրը երկու կամ իրեք հատ, ու սորվեցնել թէ ինչպէս պիտի պատասխանէ. զոր օրինակ

հարց. Դու ինչ ես.

պի. Վրիստոնեայ եմ:

հարց. Եւս ինչ է.

պի. Սուրբ խաչն է:

հարց. Վեղ ո՞վ ստեղծեր է.

պի. Եւստուած:

հարց. Եւստուած ո՞վ է.

պի. Եւստուած ստեղծողն է:

հարց. Եւստուած ո՞ր է.

պի. Եւստուածն է, և այլն:

Եւսպիսի հարցմունքներն ու պա-